

УДК: 657.6:629.31

А. А. ЛІЧМАН,

аспірантка,

Вінницький фінансово-економічний університет

ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** У статті розглядаються актуальні питання облікового відображення господарських операцій транспортно-експедиторських підприємств. Висвітлено завдання, які необхідно ставити для впровадження сучасного обліку. Також у статті розглядається мета сучасного обліку, що формується на підставі місії підприємства. Автором розроблено порядок виконання облікових завдань.*

Ключові слова: бухгалтерський облік, вантаж, транспортно-експедиторська діяльність, послуга.

***Аннотация.** В статье рассматриваются актуальные вопросы отражения учетных хозяйственных операций транспортно-экспедиторских предприятий. Освещены задачи, которые необходимо ставить для внедрения современного учета. Также в статье рассматривается цель современного учета, которая формируется на основании миссии предприятия. Автором разработан порядок выполнения учетных задач.*

Ключевые слова: бухгалтерский учет, груз, транспортно-экспедиторская деятельность, услуга.

***Summary.** The article deals with current issues of your business transactions reflected forwarding companies. Deals with the tasks to be set for the introduction of modern accounting. Also in the article the aim of modern accounting, formed on the basis of the mission of the company. The author developed the order of accounting tasks.*

Keywords: accounting, cargo, forwarding activity, service.

Постановка проблеми. Транспортно-експедиторська діяльність і її послуги є невід'ємною частиною підприємницької діяльності, транспортних перевезень, логістики і зовнішньоекономічної діяльності. Транспортно-експедиторські послуги застосовуються для здійснення перевезень і виконують посередницькі функції. Перевезення, незалежно від виду транспорту, може суттєво впливати на зміну кінцевої вартості продукту. Тому важливо забезпечити перевезення за безпечним маршрутом, з якісним сервісним обслуговуванням і при найменших витратах. У зв'язку зі зростанням ролі транспортних перевезень вантажів актуалізується питання ведення достовірного бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування теоретико-методичних і практичних засад бухгалтерського обліку операцій з транспортно-експедиторської діяльності здійснили такі науковці: М. Безродний, З. Береза, О. Васирина, В. Гізатулліна, К. Гнедіна,

А. Дем'янченко, Л. Зайончик, І. Камінська, К. Кондратюк, В. Онищенко, М. Потоцька, С. Протасеня, В. Роздобудько, М. Солодишева, А. Ткаченко, О. Якубова та ін.

Метою статті є розкриття місії, мети та завдання бухгалтерського обліку на транспортно-експедиторських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Надійна і якісна робота всієї автотранспортної системи є одним із основних показників стабільності функціонування всього господарського механізму держави і забезпечує вихід на світовий ринок транспортно-експедиторських послуг.

У зв'язку зі зростанням ролі транспортних перевезень вантажів та збільшенням обсягів перевезень, що представлено на рис. 1, актуалізуються питання облікового відображення господарських операцій транспортно-експедиторських підприємств.

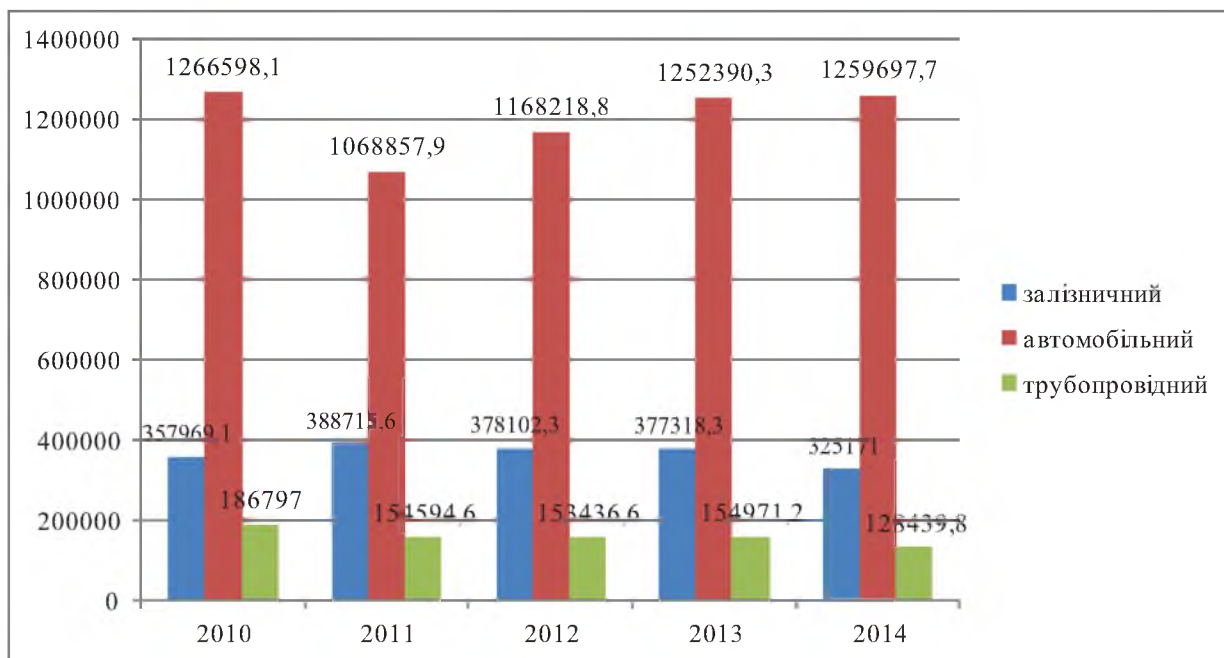

Рис. 1. Обсяги відправлення вантажів за видами транспорту у період з 2010–2014 рр.

Джерело: складено на основі даних Державної Служби Статистики України 2014 р. без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Отже, значна частина питомої ваги вантажних перевезень припадає на автомобільний транспорт.

На сьогодні відомі більш ніж 40 видів обліку, які мають спільне завдання – забезпечити управлінський персонал своєчасними і достовірними даними, що всебічно характеризують розвиток кожної галузі. Завдання – це задана в певних умовах мета діяльності, яка повинна бути досягнута шляхом перетворення цих умов відповідно до визначеної

процедури [8, с. 227] Але кожний вид обліку має і свої конкретні завдання, зумовлені його змістом. Завдання бухгалтерського обліку на автотранспортних підприємствах визначаються особливостями цієї галузі – напрямом діяльності та мети діяльності (рис. 2).

Рис. 2. Порядок виконання облікових завдань

Джерело: побудовано автором

Не може бути загального завдання для всіх автотранспортних підприємств, навіть для однієї галузі чи виду діяльності. Кожне підприємство має свої специфічні завдання бухгалтерського обліку, які формуються на підставі мети діяльності.

Завданнями, які необхідно ставити для впровадження сучасного обліку, можуть бути: сформулювати управлінське рішення облікового, планового та контрольного значення або аналізу діяльності і описати прийняте рішення; ув'язати прийняті рішення із наявними управлінськими рішеннями, обліковою політикою та бухгалтерською практикою, обліковими технологіями, які впровадженні на підприємстві; впровадити бюджетні і облікові, планові і аналітичні та контрольні технології.

Дослідження показали, що помилка, якої часто припускаються підприємства, – це відсутність організаційно-адміністративної підтримки передбачених бухгалтерами намірів, у результаті чого плани не виконуються.

Мета сучасного обліку – всебічне і своєчасне забезпечення всіх рівнів управління прогноною, плановою та фактичною інформацією при підготовці та реалізації управлінських рішень з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства. Вона формується на підставі місії підприємства, яка передбачена його статутом. В якості її найважливіших характеристик можна навести такі визначення, які цілком відповідають сутності поняття: перспектива, тобто бачення того стану, до якого потрібно прагнути; засіб досягнення кінцевого результату; об'єднання

всіх частин підприємства в єдине ціле; охоплення всіх основних аспектів діяльності підприємства; забезпечення сумісності всіх планів; планів дій; прикриття, тобто дії, націлені на перемогу в конкурентній боротьбі; порядок дій, тобто не виконання плану, а реалізація порядку дій; позиція в навколишньому середовищі, що означає зв'язок зі своїм оточенням (рис. 3).

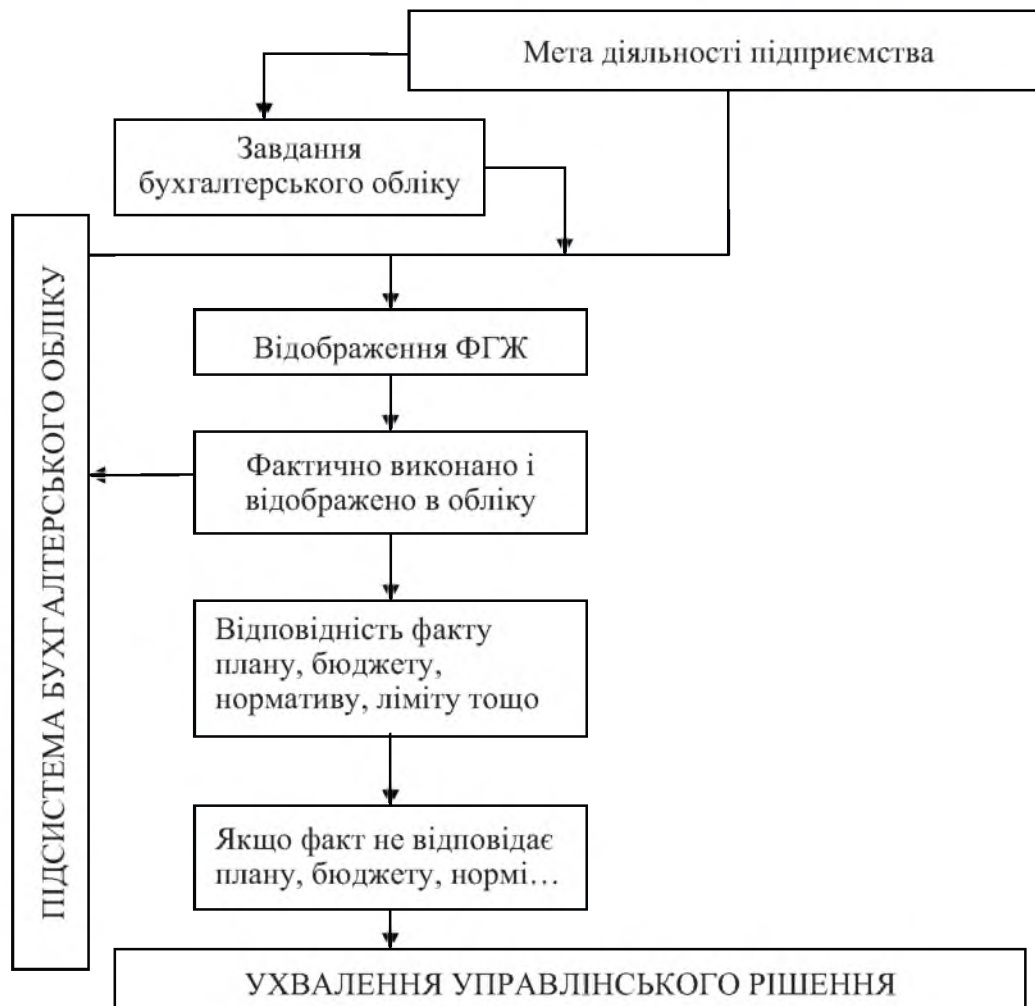

Рис. 3. Місце обліку в управлінні бізнес-процесами

Джерело: побудовано автором

Місія служить в якості орієнтира, на якому керівники зосереджують свої рішення. Вибір занадто вузької мети може звужити можливості керівництва знаходити альтернативи при прийнятті рішень. Вибір занадто великої місії може зашкодити успіху підприємства. Отже, керівники повинні піклуватися про вибір і формулюванні місії.

Місія повинна бути офіційно сформульована і про неї повинні знати співробітники підприємства. Наявність загальної місії, необхідність її досягнення об'єднує колектив, робить роботу підприємства цілеспрямованою, дає можливість кожному співробітнику розуміти сенс

своєї роботи, чіткіше уявляти позитивні і негативні сторони діяльності підприємства, асоціювати свою діяльність з майбутнім підприємства, чітко уявляти можливості свого кар'єрного зростання.

Розробляючи місію підприємства, необхідно домагатися, щоб вона відповідала низці вимог. Головні цілі підприємства формулюються і встановлюються на основі загальної місії підприємства і певних цінностей, на які орієнтується вище керівництво, щоб внести істинний внесок в успіх підприємства, цілі повинні мати ряд характеристик. Формуючи місію підприємства, не можна підлаштовуватися під зовнішнє середовище, а необхідно, навпаки, перебудувувати його, використовуючи ситуацію для її реалізації.

Не можна допускати того, щоб місія підприємства перетворювалася на формальні тези, які працівники чують кожен день і на які не звертають уваги. Щоб бути дієвою, вона повинна бути досить короткою та доведеною до керівників і осіб, які приймають рішення на всіх рівнях.

Першочерговою метою підприємства є здійснення його місії, тобто сенсу його існування. Для здійснення цієї місії виробляються інші цілі підприємства, в т. ч. підсистема організації і ведення обліку, яка б працювала на досягнення місії підприємства. Вироблені на основі сформованої місії цілі служать критеріями для наступного процесу прийняття управлінських рішень. Заява про місію підприємства є першим і, ймовірно, найвирішальнішим етапом процесу бюджетування в рамках єдиного обліку на підприємстві.

Таким чином, щоденне накопичення в системі обліку інформації, починається з формулювання місії підприємства, тобто сукупності його головних цілей і основних способів їх досягнення. Сенс місії у формуванні в керівників і працівників усіх рівнів уявлень про напрямки розвитку підприємства як бази для прийняття ним повсякденних рішень на основі наявної інформації про всі види і напрями діяльності.

Вихідним моментом підприємства є місія – те, що підприємство хоче і вміє робити. До неї впритул примикає бізнес-ідея (бачення) – основне уявлення про те, на чому саме підприємство буде мати прибутки. На підставі зовнішнього і внутрішнього аналізу обирається актуальна фінансова мета підприємства, а потім з прицілом на досягнення цієї мети виробляється стратегія його діяльності та організація необхідного облікового забезпечення.

Будь-який процес управління в мікроекономіці починається з формування системи цілей і завдань підприємства на певний період часу, які повинні бути логічним продовженням основної місії підприємства [3, с. 50]. Стратегія повинна бути переведена в довгостроковий план дій, який природним чином набуває форму довгострокового бюджету (планування).

Бізнес-план підприємства стоїть посередині між наступними сферами – стратегічним і бюджетним управлінням та підсистемою обліку. Останнє охоплює всі цикли і види обліку, аналізу і контролю. Звідси слідує, що немає сенсу говорити про будь-які види обліку, виявляючи відхилення від бюджету. Облік виступає як єдина підсистема системи управління підприємством. Таким чином, облік з перших кроків пов'язаний з процесом бюджетування.

Довгостроковий план не може бути занадто детальним, але повинен давати орієнтири основних показників – обсягів, прибутку, інвестицій і дозволяти визначати стратегію підприємства в частині фінансування. Ось на цьому етапі слід визначити мету і завдання інтегрованого обліку підприємства. Пора всім зрозуміти, що не має загальних мети і завдань обліку для всіх підприємств. Мета і завдання обліку – індивідуальні, вони притаманні лише конкретному підприємству, з його структурою, технологією виробництва та організацією підсистеми обліку.

Для багатьох підприємств саме система бюджетування є однією з серйозних проблем, де часто розмиті цілі в конкретиці, що не мають чіткого кількісного вираження показників і проведення їх через призму контрольних прийомів. В якості контрольних прийомів мається на увазі підсистема бухгалтерського обліку, що об'єднує бюджетування, аналіз і контроль. А це одночасно система бухгалтерських проводок, метод обліку витрат і калькулювання продукції, структура внутрішньої звітності та ряд інших прийомів і способів ведення обліку, надання звітності, виявлення відхилень.

При цьому не можна не враховувати загальний алгоритм формування бюджету підприємства як такого. Досліджуючи роль бюджетування в системі управління, в якості бази для дослідження необхідно приймати зведений або генеральний бюджет підприємства, який узагальнює всі локальні бюджети. Модуль бюджетування допоможе забезпечити можливість виявлення відхилень в обліковій системі за всією структурою бюджетів тільки при дотриманні принципу єдності об'єктів бюджетування та організованого обліку. Єдність цілей і функцій бюджетування та обліку дозволяє обґрунтувати принципи організації бюджетно-облікової моделі в контрольному середовищі підприємства.

Мета бухгалтерії не в тому, щоб забезпечувати, як учив Літлтон, когось інформацією, а в тому, щоб вирішувати завдання, пов'язані з оптимізацією використання виробничих ресурсів [7, с. 359].

Рух за інтеграцію обліку почав Еріх Карлович Гільде (1904–1983). «Впровадження обчислювальної техніки, – писав він, – стирає межу між <...> видами обліку, бо після фіксації будь-якої інформації і введення її в машину питання про результатну інформацію вирішується лише відповідно до потреб підприємства і народного господарства і незалежно від того, до

якого виду обліку відноситься ця інформація». Ідею Гільде підтримували майже всі, дискусія розгорнулася тільки з питання, який з видів обліку стане базовим у єдиному народногосподарському обліку. Більшість наших колег, природно, вважали, що це бухгалтерський облік за допомогою обчислюваної техніки [7, с. 527]. Сьогодні для цього створені всі можливості.

Розробляються методика і процедури інтегрованого обліку. У результаті виконання цього етапу формується обліково-фінансова політика підприємства, тобто правила ведення і консолідації бухгалтерського, всіх видів обліку та бюджетування, контролю і аналізу відповідно до обмежень, прийнятими при складанні та моніторингу виконання бюджетів [3, с. 53].

Предметом організації сучасного обліку на підприємстві є: процес перетворення планової, облікової, аналітичної інформації на систему показників, яка дозволяє вирішувати коло управлінських завдань; структура обліково-економічних підрозділів апарату управління; визначення роботи людей, зайнятих перетворенням інформації та внутрішнім контролем і аналізом; організаційне, правове й технічне забезпечення виконання робіт.

У бухгалтерському обліку на підприємствах відображається наявність і рух засобів джерел їх утворення, поточні операції з транспортування вантажів. Отже, можна зазначити, що бухгалтерський облік на автотранспортних підприємствах має ряд особливостей (рис. 4).

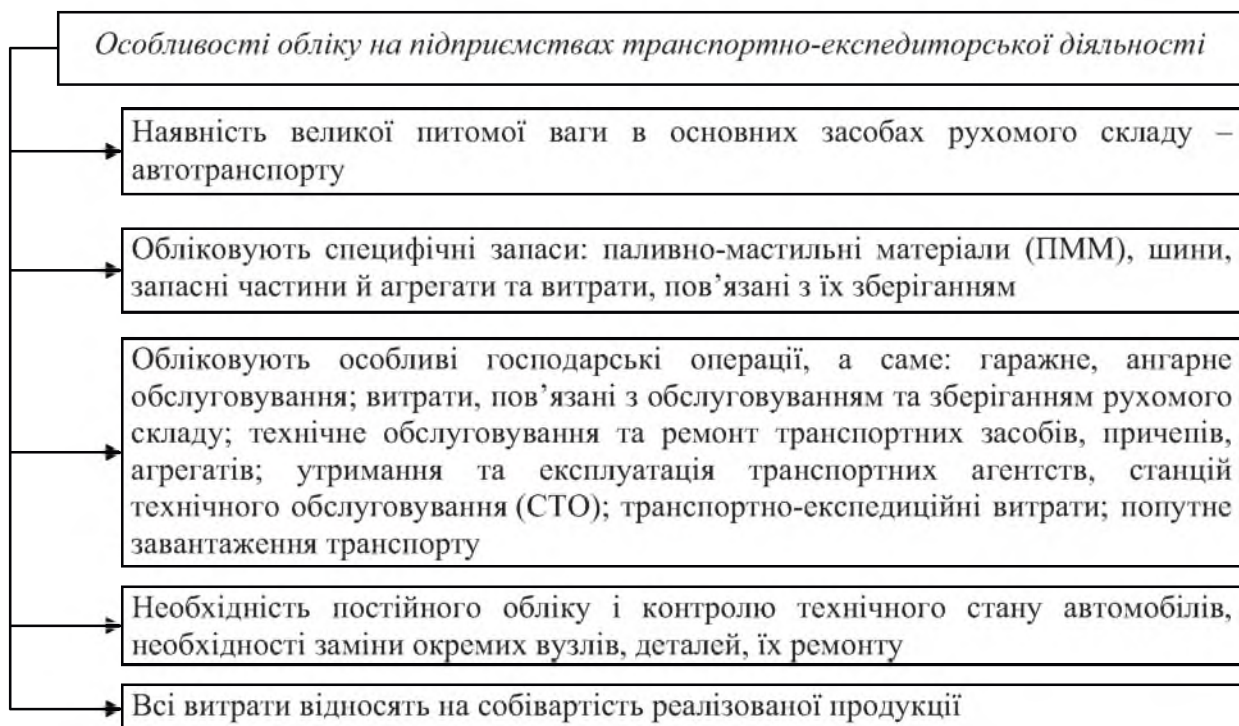

Рис. 4. Особливості обліку на підприємствах транспортно-експедиторської діяльності

Джерело: побудовано автором

Бухгалтерський облік на автотранспортних підприємствах має цілу низку особливостей, які у процесі діяльності відображають такі господарські операції: гаражне, ангарне обслуговування; витрати, пов'язані з обслуговуванням та зберіганням рухомого складу; технічне обслуговування та ремонт транспортних засобів, причепів, агрегатів; транспортно-експедиційні витрати; попутне завантаження транспорту; перегін нового рухомого складу; утримання та експлуатація транспортних агентств, станцій технічного обслуговування (СТО).

Висновки. Сучасний бухгалтерський облік ФГЖ транспортно-експедиторської діяльності слід вести в єдиному машинному обліковому реєстрі, який передбачає план (бюджет), норму, факт здійснення операції, автоматично визначає відхилення. За базою наявних відхилень керівництво, після здійснення ретельного аналізу, приймає управлінське рішення.

Список використаних джерел

1. Абрамова Н. В. Учет расходов на содержание автомобиля / Н. В. Абрамова. – М. : Главбух, 2002. – 160 с.
2. Все об использовании автотранспорта : [сборник кодифицированных документов по состоянию на 01.04.99 г.] / Налоги и бухгалтерский учет. – 1999. – № 4(33). – 152 с.
3. Лабынцев Н. Т. Управленческий учет и внутрифирменный контроль в условиях коммерческой деятельности : [монография] / Под ред. Н. Т. Лабынцева. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 176 с.
4. Новіков С. Договори в господарській діяльності / С. Новіков, О. Лобанов, Д. Винокуров. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – Х. : Фактор, 2008. – 704 с.
5. Панковская П. Я. Учет расходов автотранспортных организаций и калькуляция себестоимости работ, услуг : [практ. пособие] / П. Я. Панковская. – Мн. : Ин-формпресс, 2008. – 144 с.
6. Путевые листы, инструкции по их заполнению : сб. норматив, док. – [2-е изд., изм. и доп.]. – Мн. : ООО «Информпресс», 2011. – 88 с.
7. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней : [учеб. пособие для вузов] / Я. В. Соколов. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
8. Шишханов М. О. Управленческий консалтинг : [словарь-справ.] / М. О. Шишханов. – М. : Анкил, 2006. – 896 с.